

วิถี...การอยู่ร่วมกับขยะ

นิเชต สุทรพิทักษ์¹

ปัญหาขยะนับวันจะเป็นปัญหาหนักของสังคมเมือง และเริ่มขยายออกไปยังชนบทมากยิ่งขึ้น ทั้งปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งชนิดของขยะที่หลากหลายทั้งเปียกและแห้ง ทั้งย่อยสลายได้ง่ายและย่อยสลายได้ยาก ทั้งโลหะและพลาสติก ยิ่งชุมชนและบ้านเรือนหนาแน่นและแออัดขึ้นโอกาสที่แต่ละบ้านจะกำจัดขยะเองโดยการกลับและเผาทำลายยิ่งยากขึ้น เพราะขาดทั้งพื้นที่ที่จะขุดฝังกลบและที่ว่างที่มากพอที่จะจัดทำเตาเผาขยะที่จะไม่รบกวนเพื่อนบ้าน ขยะทั้งหลายจึงต้องใช้วิธีรวบรวมขนทิ้งร่วมกันในชุมชนและเมือง แต่ละชุมชนไม่ว่าระดับอำเภอ จังหวัด ปัญหาขยะจะเริ่มปรากฏให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้นตามขนาดของชุมชนหนาแน่นและความจำกัดของพื้นที่ที่จะทิ้งขยะได้ แม้ชุมชนขนาดเล็กระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ถ้าไม่วางแผนให้รอบคอบ รัดกุม ดูแลอย่างมั่งคั่ง ก็จะนำไปสู่ความยุ่งยากและปัญหานานัปการไม่ว่าจะเป็นเรื่องการบริหารจัดการ เรื่องสุขภาพอนามัยของคนในชุมชน ถ้าวางพิจารณาทัศนคติของคนทั่วไปต่อขยะ คนส่วนใหญ่มักมองขยะเป็นเรื่องที่ต้องทิ้งให้พ้นตัว แม้กวาดหน้าบ้านก็มักกวาดขยะให้พ้น

หน้าบ้าน ส่วนจะไปรกที่ใดต่อไปก็มักไม่สนใจ และยังมองว่าขยะคือส่วนที่ต้องทิ้งไป จะทิ้งที่ไหนอย่างไรไม่ค่อยจะสนใจ คิดขอเพียงให้พ้นตัว ซึ่งมักจะได้พบเห็นอยู่เสมอเป็นธรรมดา เช่น รถที่สนาจรจอดที่ใดก็เห็นกองขยะเกิดขึ้นที่นั่น ดังนั้นแนวทางในการแก้ปัญหาขยะคงจะต้องเริ่มต้นจากการที่ต้องเปลี่ยนแนวคิดใหม่ว่า ขยะเกิดขึ้นจากตัวเรา ดังนั้นตัวเราจะต้องรับผิดชอบ ต้องเก็บต้องทิ้งให้ถูกที่ ถ้าทุกคนช่วยรับผิดชอบต่อขยะของตนเอง ขยะก็จะไม่เคลื่อนห้อยเคลื่อนถนน และเคลื่อนเมือง ส่วนขยะปกติที่เกิดตามบ้าน โรงเรียน ร้านค้า และที่ทำการต่างๆ ถ้าดูแลและส่งต่อทิ้งรวมให้ถูกที่ ถูกทาง เป็นปกติทุกวัน ก็จะทำให้ปริมาณขยะไม่สะสมคั่งค้าง และถ้าการขนขยะของชุมชนไม่ว่าระดับใด ตั้งแต่สุขาภิบาล เทศบาลอำเภอ เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพก็จะทำให้ขยะไม่คั่งค้าง สร้างความเดือดร้อนให้กับชุมชน ไม่คกหล่นเรี่ยราดอยู่ตามตรอกซอกซอยต่างๆ

แต่ถ้าเทศบาลสามารถควบคุมรายละเอียดของการทิ้งและการเก็บขยะได้ถึงขั้นแยกขยะแห้งและเปียก แยก

¹ วุฒิสมาชิก, คณะกรรมการการการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน สภาผู้แทนราษฎร

ขยะที่เป็นพลาสติกและโลหะ แยกเป็นวัตถุเศษและกลุ่มที่ย่อยสลายไม่ได้ ก็ย่อมแสดงถึงความมีระเบียบวินัยและคุณภาพของชุมชนและประสิทธิภาพของเทศบาล แม้จะผ่านขั้นตอนดังกล่าวมาได้ดีพอสมควร แต่ปัญหาสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบันก็คือการกำจัดขยะ เพราะปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นของแต่ละเมือง ของแต่ละเดือน แต่ละปีนั้นมหาศาล ย่อมนำไปสู่ปัญหาว่าจะกำจัดให้หมดไปได้อย่างไร ไม่ว่าจะการเผาและการกลบก็มีผลต่อสภาพแวดล้อมทั้งสิ้น การเผาที่ไม่มีประสิทธิภาพก็มีผลต่อสภาพแวดล้อม ต่อมลภาวะและต่อการเพิ่มก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในอากาศ ส่วนการกลบฝังก็มีผลในเรื่องกลิ่น ความสกปรก การเกิดก๊าซมีเทน (CH_4) และก๊าซไข่เน่า (H_2S) ทั้งการเผาและการกลบขยะล้วนมีผลต่อมลภาวะ ต่อสภาพการเกิดก๊าซเรือนกระจก โดยเฉพาะการกลบที่ทำให้เกิดก๊าซมีเทนเป็นจำนวนมาก ก๊าซมีเทนจะก่อให้เกิดภาวะเรือนกระจกได้ถึง 2 เท่าของก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ดังนั้นสภาพการฝังกลบขยะของชุมชนทั้งหลาย และรวมไปถึงปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นทุกวัน ก็จะมีผลในการผลิตก๊าซมีเทนให้มีปริมาณมากขึ้นเรื่อยๆ มีข้อมูลทางวิชาการว่าก๊าซมีเทนที่เกิดจากขยะของกรุงเทพฯ ทั้งปีจะปริมาณเท่ากับก๊าซมีเทนที่เกิดจากการทำนาทั้งประเทศ การทำนานั้นจะทำให้เกิดก๊าซมีเทนปริมาตรเกือบจะคงที่ เพราะพื้นที่ในการทำนามีได้เพิ่มขึ้น มีแต่จะถูกบดบังโดยภาคอุตสาหกรรมให้มีพื้นที่น้อยลง ส่วนปริมาณขยะและพื้นที่ที่จะใช้ฝังกลบขยะนั้นนับวันมีแต่จะขยายเพิ่มขึ้น เมื่อปริมาณของก๊าซมีเทนมีผลโดยตรงต่อสภาพก๊าซเรือนกระจก (GH) และเราก็คือหนึ่งในประเทศทั้งหลายในโลกนี้ที่จะต้องร่วมในสนธิสัญญาการลดภาวะก๊าซเรือนกระจกของโลก ดังนั้นการควบคุมก๊าซมีเทนจึงเป็นเงื่อนไขที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้ ถ้าไม่เร่งดำเนินการก็จะถูกบีบบังคับกดดันจากประชาคมโลก ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาประเทศ **ยิ่งเราอยู่ในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่รุนแรงเช่นนี้ เราคงต้องพยายามป้องกันเหตุปัจจัยทุกประการที่จะทำให้เราถูกซ้ำเติมทางเศรษฐกิจ**

ถ้าจะถือเอาการกำจัดขยะของกรุงเทพฯ เป็นกรณีศึกษาจะพบว่า กรุงเทพฯ ได้ทิ้งขยะแบบทิ้งปล่อยที่ช่อย่อมนุชกองรวมเป็นภูเขาที่มา จนกลายเป็นภูเขาและชุมชนขยะ มีกระบวนการเก็บแยกขยะเป็นอาชีพหลัก และเป็น

คนส่วนใหญ่มักมองขยะเป็นเรื่องที่ต้องทิ้งให้พ้นตัว แม้กวาดหน้าบ้านก็มักกวาดขยะให้พ้นหน้าบ้าน ส่วนจะไปรกที่ใดต่อไปก็มักไม่สนใจ และยังมองว่า ขยะคือส่วนที่ต้องทิ้งไป จะทิ้งที่ไหนอย่างไร ไม่ค่อยจะสนใจคิดขอเพียงให้พ้นตัว

ชุมชนที่มีอาชีพในการเก็บแยกขยะส่งขาย สภาพการทิ้งขยะแบบทิ้งปล่อยนี้ย่อมสกปรก ย่อมมีกลิ่น ย่อมไม่เป็นระเบียบ ย่อมเป็นมลพิษ ย่อมเป็นเหตุในการแพร่เชื้อโรคและย่อมผิดหลักสุขอนามัยทั้งปวง นอกนั้นกรุงเทพฯ ได้จ้างบริษัทกลุ่ม 79 ขนขยะไปทิ้งที่กำแพงแสนโดยการฝังกลบ ส่วนการสร้างเตาเผาขยะนั้นก็มีความพยายามดำเนินการอยู่ แต่เมื่อเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายแล้วจะแพงกว่าการกำจัดขยะแบบกลบดังนี้ แบบกลบฝังค่าใช้จ่าย 178 บาท/ตัน โดยการเผา 886 บาท/ตัน ส่วนการทิ้งขยะแบบปล่อยก็ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายรายปี การขนส่ง 500 บาท/ตัน จากจำนวนขยะของกรุงเทพฯ ที่มีอยู่ประมาณ 8,700 ตัน/วัน ได้แบ่งพื้นที่กำจัดขยะเป็น 5 แห่ง คือ ที่ช่อย่อมนุช มีนบุรี ทนองแฉม ลาดกระบัง และกำแพงแสน

สำหรับการกำจัดขยะที่กำแพงแสนนั้นมีข้อมูลว่า เอกชนโดยบริษัทกลุ่ม 79 ซึ่งมีคุณไชยยศ สะสมทรัพย์ เป็นเจ้าของ ชนะการประมูลขยะซึ่งมีลักษณะเป็นขยะผสมมิได้แยกโดยมีกำหนดเวลา 5 ปี ขนขยะวันละ 1,800 ตัน/วัน และต้องกำจัดขยะโดยการกลบในพื้นที่ 171 ไร่ ขณะนี้ได้ดำเนินการมาแล้ว 3 ปี กลบขยะในพื้นที่ 70 ไร่ โดยการขุดลงไปลึกประมาณ 3-4 เมตร แล้วฝังขยะลงเป็นชั้นๆ แต่ละชั้นกลบทับด้วยดินหนาประมาณ 1 เมตร แล้วถมขยะสูงเหนือดินประมาณ 4 เมตร แล้วกลบทับหน้าด้วยดินหนา 2-3 เมตร ปิดหน้าดินด้วยการปลูกหญ้า เมื่อมองดูแล้วจะมีสภาพเหมือนเนินเขาที่สูงจากระดับดินเกินกว่า 5 เมตร และเมื่อเข้าไปดูในบริเวณแล้วจะเห็นสภาพของกิจกรรมนี้

ว่าเป็นงานที่ใหญ่ทีเดียว ตั้งแต่รถขยะที่มีตัวถังยาวเป็นพิเศษวิ่งเข้าไปเทขยะเป็นระยะๆ เครื่องยนต์หนักทั้งรถชุด รถแทรกเตอร์เพื่อกลบดินและบดอัดในพื้นที่ที่เป็นบริเวณกว้าง งานนี้คงจะต้องดำเนินต่อไปจนกว่าจะกลบเต็มพื้นที่ 171 ไร่ สภาพความสกปรกรกรุงรังไม่ค่อยปรากฏ ถ้ามองผาดๆ อาจจะไม่ทราบว่าเป็นกองขยะ แต่ที่รู้แน่นอนว่าเป็นขยะก็คือกลิ่นเหม็น ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าลมจะพัดโชยไปทางใด กลุ่มที่ได้รับผลกระทบก็คงเป็นเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้เคียง คือ ชาวบ้านในแถบบริเวณนั้น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน และฐานบินกำแพงแสน อย่างไรก็ตาม สภาพทางกายภาพนั้นว่าดีกว่าชอยอ่อนนุ่มมากมายและการที่มีหญ้าขึ้นบนผิวหน้าดินก็นับว่าช่วยได้มาก ทราบจากวิทยากรว่าในต่างประเทศที่ที่เขาทำดี ๆ ก็กลายเป็นสนามกอล์ฟไปเลย

ลักษณะการร่วมแก้ปัญหากำจัดขยะที่กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และบริษัทกลุ่ม 79 นั้น นับเป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจ ในความเป็นจริงที่ว่าเมื่อไม่อาจจะหลีกเลี่ยงปัญหาได้ก็ต้องหาวิธีที่จะอยู่กับปัญหาและแก้ให้ปัญหาเกิดประโยชน์ให้ได้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้รับผลกระทบโดยตรงจากกลิ่น จากขยะ จากแมลงวัน เพราะอยู่ห่างเพียง 2-3 กิโลเมตรเท่านั้น จึงได้เริ่มศึกษาความเป็นไปได้ที่จะเอาก๊าซมีเทนจากกองขยะที่ถูกฝังกลบของบริษัทกลุ่ม 79 มาเป็นเชื้อเพลิงปั่นเครื่องกำเนิดไฟฟ้า และเอากากขยะที่เหลือมาทำปุ๋ยและหาทางเอากากที่ไม่เป็นประโยชน์หมุนกลับไปใช้เป็นแท่งเชื้อเพลิงอัดแน่นหรืออื่นใดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โครงการที่จะใช้ประโยชน์จากขยะนี้ทางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้ดำเนินการเป็น 2 โครงการ

1. เป็นโครงการขนาดเล็กที่มุ่งจะใช้ขยะของมหาวิทยาลัยที่มีปริมาณประมาณ 18 ตัน/วัน ว่าจะสามารถใช้ประโยชน์อะไรได้บ้างทั้งในส่วนของการผลิตก๊าซมีเทนไปปั่นเครื่องกำเนิดไฟฟ้าและการทำปุ๋ยจากกากขยะ และการศึกษาผลกระทบกับสิ่งแวดล้อม ถ้าการทดลองดำเนินการประสบความสำเร็จ ก็จะเป็นต้นแบบของกระบวนการกำจัดขยะในชุมชนขนาดเล็ก ซึ่งอาจจะนำไปใช้กับการกำจัดขยะในระดับเทศบาลอำเภอและตำบลได้เป็นอย่างดี
2. เป็นโครงการขนาดใหญ่ขึ้นโดยการใช้ก๊าซมีเทน

จากขยะฝังกลบของบริษัท 79 ที่อยู่ใกล้มหาวิทยาลัย ซึ่งจะสามารถใช้ก๊าซปริมาณมากได้ โดยกำหนดให้สามารถผลิตกระแสไฟฟ้าได้ประมาณ 650 กิโลวัตต์ ซึ่งจะสามารถใช้เป็นกำลังไฟฟ้าสำรองหรือกำลังไฟฟ้าเสริมหรือแทน ซึ่งมีขนาดถึง 1/3 ของกระแสไฟฟ้าทั้งหมด คือ 2,000 กิโลวัตต์ ที่มหาวิทยาลัยใช้อยู่ขณะนี้

อาจารย์ที่รับผิดชอบได้นำชมหลุมก๊าซที่ฝังท่อไว้เป็นจุดๆ ณ บริเวณที่ตั้งขยะแบบฝังกลบและได้สาธิตให้เห็นปริมาณก๊าซมีเทนที่เกิดขึ้นมาดู รวมทั้งสาธิตการจุดก๊าซมีเทนที่มีปริมาณมากจนต้องเผาทิ้ง จากนั้นจึงเดินทางมาดูสถานที่ที่จะควบคุมการปั่นกระแสไฟฟ้าที่ตั้งอยู่ ณ บริเวณร่วมมหาวิทยาลัย ในตำแหน่งที่ใกล้กับบริเวณที่เป็นบ่อทิ้งขยะและมีระยะทางสั้นที่สุดที่จะเดินท่อก๊าซจากบ่อก๊าซของกองขยะมายังเครื่องกำเนิดไฟฟ้า ทุกอย่างได้เตรียมไว้ค่อนข้างพร้อม มีเครื่องกำเนิดไฟฟ้า 2 เครื่อง แต่ละเครื่องมีกำลังในการผลิตไฟฟ้าได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ คือ 650 กิโลวัตต์ มีห้องควบคุมพร้อมอุปกรณ์ ได้ข้อมูลว่าถ้าทุกอย่างดำเนินไปได้เรียบร้อยตามแผนและได้รับงบประมาณที่ยังขาดอยู่อีกประมาณ 6 ล้านบาท ก็จะสามารถเดินเครื่องได้ในราวเดือนมิถุนายน 2541 นี้

จากนั้นได้เดินทางผ่านไปดูโครงการกำจัดขยะของมหาวิทยาลัยเอง เป็นขยะประเภทแยกส่วนเปียกและแห้ง สภาพสถานที่ตั้งขยะยังไม่สู้เรียบร้อยนัก แนวคิดในการดำเนินงานน่าสนใจมาก แต่การดำเนินงานยังไม่ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมเด่นชัดนัก

ประเด็นปัญหา

1. รอยแตกร้าวของหน้าดินที่กลบทับกองขยะ เป็นผลให้มีก๊าซรั่วออกมา
2. สภาพของน้ำใต้ดินที่ซึมออกมาเนื่องจากสภาพดินเป็นดินปนทรายทำให้ได้ปริมาณก๊าซน้อยลง
3. ยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับการสูญเสียก๊าซเนื่องจากทั้งปริมาณน้ำในดินและสภาพน้ำที่ปนมากับก๊าซ ที่ยังคงต้องหาวิธีแยกน้ำออกจากก๊าซที่เหมาะสม
4. เรื่องงบประมาณทั้งส่วนที่ยังขาดอยู่ประมาณ 6 ล้านบาทเพื่อจะทำให้โครงการสมบูรณ์จนสามารถเปิด

การทดลองเดินเครื่องปั่นกระแสไฟฟ้าได้ กับผลกระทบ
เนื่องจากเงินบาทลอยตัวที่มีผลต่อการจัดซื้อจัดหาอุปกรณ์
ต่างๆ ที่ยังไม่สมบูรณ์

ข้อคิด

1. สภาพปัญหาทั้งข้อ 1-3 เกิดขึ้นจากการที่โครง-
การนี้ไปสวมต่อกับโครงการทิ้งขยะแบบฝังกลบของบริษัท
กลุ่ม 79 โดยมีได้เตรียมการมาตั้งแต่ต้น ความคิดที่จะ
ดำเนินการตามโครงการนี้เกิดขึ้นเมื่อปัญหาจากขยะเกิดขึ้น
การดำเนินการต่างๆ จึงมิได้เตรียมการเพื่อการนี้ ตั้งแต่
การสำรวจสภาพดินที่เหมาะสม หรือการปรับดินให้เหมาะสม
การลงทุนโดยการปูพื้นฐานด้วยพลาสติกเพื่อกันน้ำได้ดิน
การกลบทับหน้าด้วยดินตามความหนาที่เหมาะสมและทำให้
เรียบร้อยจนก้าวรัวไม่ได้ ดังนั้นเมื่อโครงการผลิตไฟฟ้า
นำไปสวมบนสภาพที่มีได้เตรียมการไว้เป็นอย่างดีตั้งแต่ต้น
จึงต้องพบอุปสรรคที่คาดไม่ถึงเสมอ อย่างไรก็ตาม คงต้อง
แสวงหาแนวทางแก้ปัญหาต่อไปเรื่อยๆ คาดว่าในที่สุดก็คง
จะได้ข้อยุติที่ดีพอสมควร

2. คณะกรรมาธิการที่รับผิดชอบได้มีโอกาสศึกษาดูงาน
โรงงานผลิตกระแสไฟฟ้าด้วยขยะในหลายประเทศ เช่น
อเมริกา ออสเตรเลีย มีข้อมูลในเรื่องนี้เป็นอันมากสามารถ
ที่จะนำมาประยุกต์ใช้ได้ จากการชี้แจงโดยการฉายสไลด์
ประกอบรวมทั้งปริมาณของโรงงานไฟฟ้าจากขยะที่มีจำนวน
มากมายทั่วโลก โดยเฉพาะในอเมริกาประเทศเดียวก็มีถึง
212 แห่ง จึงพอเป็นเครื่องยืนยันให้เกิดความมั่นใจได้มาก
อย่างไรก็ดีเป็นเรื่องที่น่าคิดว่าทำไมโรงไฟฟ้าจากขยะจึงยัง
เกิดขึ้นในเมืองไทยไม่ได้ ทั้งๆ ที่ได้มีความพยายามกัน

หลายครั้ง กล่าวกันว่าเราและสิงคโปร์นำความคิดเรื่องโรง
ไฟฟ้าด้วยขยะเข้ามาพร้อมๆ กัน ของสิงคโปร์ทำเสร็จ 3 โรง
แล้ว แต่เรายังไม่สำเร็จเลยสักโรงเดียว ดังนั้นองค์ประกอบ
ของโครงการที่กำแพงแสบจึงเป็นองค์ประกอบที่น่าศึกษา
เกี่ยวกับกรณีของความร่วมมือของมหาวิทยาลัยเกษตร-
ศาสตร์กับบริษัทกลุ่ม 79 ตำแหน่งที่ตั้งของบริเวณทิ้งขยะ
การทิ้งขยะแบบฝังกลบ ปริมาณขยะ และสำคัญที่สุดคือ
ชุมชนยอมรับไม่ขัดขวางจนทำให้โครงการลักษณะนี้เกิดขึ้น
ได้ ถ้าสามารถทำได้สำเร็จก็จะกลายเป็นโครงการนำร่องที่มี
คุณค่ามากของประเทศ เพราะจะมีส่วนช่วยสร้างให้เกิด
ความเข้าใจ ความเชื่อมั่นในชุมชนต่างๆ ในจังหวัด ใน
ภูมิภาคจนสามารถให้โอกาสเกิดโครงการประเภทนี้ขึ้นมาได้
ซึ่งจะเป็นทางแก้ปัญหาขยะที่นับวันจะเป็นปัญหาที่ยุ่ยาก
ใหญ่ยิ่งของสังคมปัจจุบัน-อนาคต ได้อย่างดีที่สุดโครงการ
หนึ่ง

3. ตัวการขยะที่จมดินอยู่นั้น นักวิชาการแจ้งว่าโดย
ธรรมชาติภายใน 20 ปี ส่วนใหญ่จะย่อยสลายและนำไปใช้
เป็นปุ๋ยได้หรือถ้าไม่ปล่อยให้สลายไปโดยธรรมชาติก็อาจจะ
เดิมตัวเร่งการย่อยสลายให้เร็วขึ้นเป็นภายใน 5 ปี เมื่อ
พิจารณาในแนวนั้นบริเวณทิ้งขยะที่คนปัจจุบันรังเกียจอีก 5-
20 ปีในอนาคตกลับจะกลายเป็นชุมชนทรัพย์ เป็นมรดกจาก
กองปุ๋ยที่มีค่ามีใช้น้อย

4. ระบบการกักน้ำเสียจากกองขยะเป็นปัญหาสำคัญ
อีกประการหนึ่งที่จะต้องเร่งแก้ไขต่อไปให้ครบวงจร ส่วน
เรื่องกลิ่นยังมิได้พูดถึงแนวทางแก้ไขไว้ชัดเจนนัก นอกจาก
คาดว่าถ้าปรับปรุงระบบฝังกลบให้เรียบร้อยก็ควรลดกลิ่น
ลงไปได้มาก ถ้าเมืองนอกใช้ทำเป็นสนามกอล์ฟได้ก็ย่อม
เป็นเครื่องพิสูจน์ถึงความสำเร็จที่ควรจะมีใจได้

5. กระบวนการทำปุ๋ยจากกากขยะก็ดี การ Re-
cycle ขยะพวกพลาสติกก็ดี โลหะก็ดี ก็เป็นอีกกระบวนการ
หนึ่งที่จะต้องพิจารณาดำเนินการต่อไป เพื่อให้ได้วงจรแก้ไข
ที่สมบูรณ์ และแต่ละเรื่องล้วนมีรายละเอียด มีแนวปฏิบัติมี
ข้อมูลในระดับสากลที่จะต้องดำเนินการต่อไป และเป็น
เรื่องที่น่าคิดว่าความสำเร็จของการกำจัดขยะนั้นเป็นส่วนชี้
ถึงคุณภาพชีวิต และความมีวินัยของชุมชนของคนในชาติ
ด้วย

**แต่ละปีเราต้องสูญเสียเงินจำนวนมหาศาล
ในการซื้อปุ๋ยจากต่างประเทศ เราเสียเวลา
ไปอย่างน่าเสียดายที่มีได้ทุ่มเทคิดค้น
พิจารณาคูณภาพปุ๋ย เพื่อให้เราพึ่งตนเอง
ได้**

โดยเฉพาะเรื่องปุ๋ยนั้นเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะประเทศของเราเป็นประเทศเกษตรกรรม และภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นครั้งนี้ ยิ่งยืนยันให้เห็นชัดเจนว่าเราต้องรักษาฐานทางเกษตรไว้ให้เป็นสมบัติเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ได้ เราไม่อาจจะพึ่งฐานนี้ได้มีแต่จะเสริมให้พื้นตัวแข็งแรงและเจริญงอกงามขึ้น ทั้งภูมิปัญญาเดิมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ปุ๋ยจึงเป็นเรื่องสำคัญที่สุดที่เราจะต้องพึ่งตัวเองให้ได้ ในเวลาที่ผ่านมาระยะ

เรื่องนี้ไปอย่างน่าเสียดาย แต่ละปีเราต้องสูญเสียเงินจำนวนมหาศาลในการซื้อปุ๋ยจากต่างประเทศ เราเสียเวลาไปอย่างน่าเสียดายที่มีได้ทุ่มเทศิควิเคราะห์พิจารณาคุณภาพปุ๋ย เพื่อให้เราพึ่งตนเองได้ ปุ๋ยจากขยะซึ่งมีมหาศาลในทุกชุมชนจึงเป็นทางออกที่สำคัญยิ่งที่จะช่วยเกษตรกรที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศได้และเป็นส่วนสำคัญที่จะแก้ปัญหาขยะล้นเมืองอย่างได้ผลและยั่งยืนอีกทางหนึ่ง